

دوپینگ قانونی تفکر خلاق

معلم باید موقعیت یادگیری را با بیان نکته‌ای آغاز کند و سپس دست نگه دارد و اجازه دهد دانش‌آموزان خود با اطلاعات بازی کنند و درگیر شوند

□ سهیلا غلامی هردهشتی
کارشناسی ارشد فلسفه‌تعلیم و تربیت

جمله‌اند:

۱. استفاده از مغایرت‌ها: ارائه مطالبی که خلاف باورهای مرسوم و عمومی علمی باشد؛ مثلاً معلم در درس علوم از دانش‌آموزان بخواهد که نظریات قدیمی را رد کنند و بدین ترتیب دانش‌آموزان را برانگیزد تا همه چیز را ارزیابی کنند و راه‌های جالبی برای آزمودن و اثبات کردن مسائل بیابند.

۲. استفاده از تمثیل: معلم به دانش‌آموزان کمک کند تا با استفاده از چیزهایی که قبلاً می‌دانستند در موقعیتی مشابه به اطلاعات، حقایق و اصول تازه‌ای دست یابند. به آن‌ها نشان داده شود چگونه محصولات علمی براساس موقعیت‌های مشابه شکل گرفته‌اند.

۳. توجه به کمبودها و خلأ موجود در دانش: از دانش‌آموزان خواسته شود به جای آنکه به دانسته‌های انسان

چکیده

متخصصان معتقدند که نیروی انسانی هوشمند و خلاق، شرط اساسی پیشرفت جامعه و دستیابی به بهره‌وری پایدار است. به همین جهت، پرورش خلاقیت مدت‌هاست در دستور کار نظام‌های آموزشی قرار گرفته است و از این پس نیز به شناخت عوامل مرتبط با خلاقیت توجه ویژه‌ای خواهد شد. پس لازم است معلمان با پرورش دانش‌آموزان خلاق و هوشمند جامعه را به سمت پیشرفت سوق دهند.

کلیدواژه‌ها: تفکر خلاق، تقویت تفکر خلاق، دانش‌آموز

مقدمه

معلم می‌تواند با به‌کارگیری شیوه‌های مناسب، زمینه رشد خلاقیت را در دانش‌آموزان فراهم کند. موارد زیر از این

بپردازند، آنچه را برای او مجهول مانده است، بررسی کنند. مهارت‌های دانش‌آموزان را برای جست‌وجوی شکاف‌ها، ناشناخته‌ها و مجهولات توسعه دهند. معلم باید از دانش‌آموزان بخواهد که تمام تعاریف ممکن یک مسئله و همچنین موارد نقض آن را جست‌وجو کنند.

۴. تقویت تفکر درباره امکانات و احتمالات: فرصت‌هایی ایجاد شود تا به سؤال‌هایی مانند چطور، اگر، از چه راه‌هایی، پاسخ داده شود و حتی خود دانش‌آموزان وادار به پاسخ دادن به آن‌ها شوند. دانش‌آموزان باید بفهمند چگونه یک چیز به چیز دیگر منجر می‌شود. هنگام ارائه مسئله، به دانش‌آموزان فرصت اندیشیدن به راه‌حل‌های مختلف آن داده شود.

۵. استفاده از سؤال‌های محرک: معلم باید بیشتر به گزاره‌های پرسشی که به درک عمیق نیازمندند، توجه کند و از سؤال‌هایی استفاده کند که به ترجمه، تفسیر، تعریف، اکتشاف و تجزیه و تحلیل نیاز دارند.

۶. ایجاد فرصت‌هایی برای دانش‌آموزان تا رازهای هر چیز را جست‌وجو کنند.

۷. تشویق به مطالعه درباره افراد خلاق.

۸. تقویت تعامل دانش‌آموزان با اطلاعات قبلی: فرصت‌هایی برای دانش‌آموزان ایجاد شود تا با اطلاعاتی که دارند، بازی کنند و به آن‌ها کمک کنند و فرصت دهند تا بتوانند با استفاده از حقایق و اطلاعاتی که قبلاً آموخته‌اند، کارهایی را تجربه کنند.

۹. تقویت مهارت‌های مطالعه خلاق: از دانش‌آموزان خواسته شود به جای آنکه بگویند چه خوانده‌اند، عقایدی را که در نتیجه خواندن به دست آورده‌اند، بیان کنند.

۱۰. ایجاد ابهام و تقویت آن: همه می‌دانند که دانش‌آموزان زمانی یاد می‌گیرند که با موقعیت‌های حل مسئله مواجه باشند. بنابراین، معلم باید موقعیت یادگیری را با بیان نکته‌ای آغاز کند و سپس دست نگه دارد و اجازه دهد دانش‌آموزان خود با اطلاعات بازی کنند و درگیر شوند، این روش خوبی است که به یادگیری

خودهدایتی منجر می‌شود.

۱۱. استفاده از روش‌های اکتشافی: در روش اکتشافی، دانش‌آموز خود به جست‌وجوی راه‌حل می‌رود و معلم نقش راهنما را دارد. در این روش، چگونگی یافتن جواب مسئله بیش از جواب آن اهمیت دارد. دانش‌آموز خود را به اطلاعاتی که پیرامون مسئله وجود دارد، محدود نمی‌کند بلکه از زوایای مختلف به مسئله توجه کرده و حتی ممکن است تغییراتی در آن ایجاد کند. بدین ترتیب امکان تجربه شخصی توسط دانش‌آموزان، موقعیت یادگیری را برای آن‌ها جذاب و مطلوب نماید و انگیزه‌های درونی‌شان را تقویت می‌کند. همه این جنبه‌ها در کشف و شکوفایی استعداد خلاق دانش‌آموزان تأثیر مستقیم دارد.

برخی از پیشنهاد‌های مهم صاحب‌نظران در مورد روش‌ها و فنون آفرینندگی یا خلاقیت:

۱. تجارب دانش‌آموزان را با موقعیت‌های خاص محدود نکنید.

۲. برای طرح سؤال‌ها و اندیشه‌های غیرمعمول و تازه ارزش قائل شوید.

۳. فرصت‌هایی برای خودآموزی و یادگیری اکتشافی در اختیار یادگیرندگان قرار دهید.

۴. نسبت به تفاوت‌های فردی یادگیرندگان با احترام برخورد کنید.

۵. رفتارهای آفریننده را برای کودکان سرمشق قرار دهید.

۶. از روش‌ها و فنون ویژه بالا بردن سطح آفرینندگی استفاده کنید (سیف، ۱۳۹۰: ۴۰۸-۴۰۶).

نتیجه‌گیری

یکی از صفات ممتاز آدمی آفرینندگی (خلاقیت) است. آفرینندگی در علم، هنر، ادبیات و سایر جنبه‌های فرهنگ و تمدن همواره مورد احترام انسان‌ها بوده است و به همین سبب پرورش استعداد‌های خلاق، یکی از هدف‌های مهم آموزش و پرورش به‌شمار می‌رود. تفکر خلاق، عامل بروز خلاقیت در زندگی است و می‌تواند جلوه‌های نوینی از اعمال و نتایج بدیع بیافریند که در عرصه اجتماع انسانی شور و نشاط و بالندگی ایجاد کند. هر ایده و روشی که بتواند این مهم را تحقق بخشد، از اهمیت خاصی برخوردار است.

منبع

۱. سیف، علی‌اکبر؛ روان‌شناسی پرورشی نوین، نشر دوران، چاپ پنجاهم، تهران: ۱۳۹۰.

در روش اکتشافی، دانش‌آموز خود به جست‌وجوی راه‌حل می‌رود و معلم نقش راهنما را دارد. در این روش، چگونگی یافتن جواب مسئله بیش از جواب آن اهمیت دارد